

«АСТАНА» ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАРЖЫ ОРТАЛЫҒЫНЫҢ
АПЕЛЛЯЦИЯЛЫҚ СОТЫ

2023 жылғы 2 мамыр

№: AIFC-C/CA/2022/0029 ic

Қазақстан Республикасы Денсаулық Сақтау Министрлігі

Талап қоюшы

қарсы

«Фирма 800» Жауапкершілігі шектеулі қоғамы

Жауапкер

ШЕШІМ ЖӘНЕ БҰЙРЫҚ

Сот Судьясы:

Судья Сэр Стивен Ричардс

БҰЙРЫҚ

Апелляцияға рұқсат алу туралы өтініш қабылданбай тасталды.

ШЕШІМ

Кіріспе

1. Осы талқылау «Астана» халықаралық қаржы орталығының («АХҚО») Халықаралық төрелік орталығының («ХТО») Төрағасы тағайындаған жеке-дара төреші доктор Асқар Қалдыбаев №12/2022 ХТО ісі бойынша шығарған 2022 жылғы 4 қарашадағы төрелік шешімнен («Шешім») туындайды. Төрелік талқылау «Фирма 800» жауапкершілігі шектеулі қоғамының («Фирма 800») Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрлігіне («Министрлік») визуалды сүйемелдеумен әлеуметтік желілерде науқан жүргізу жөніндегі шарт («Шарт») бойынша көрсетілген қызметтерге ақы төлеу туралы талабына қатысты болды. Шешімнің G бөлімінде төреші Министрліктен «Фирма 800» пайдасына 27 747,14 АҚШ доллары көлеміндегі қарызды, төрешінің қызметтері үшін 1 000 АҚШ доллары көлеміндегі шығыстарды және 1 800 АҚШ доллары көлеміндегі сот шығындарын өндіріп алуды бұйырды. Содан кейін Фирма 800 2017 жылғы АХҚО Төрелік Регламентінің 45-бабына сәйкес төрелік шешімді мойындау және орындау үшін ХТО-ның бірінші сатыдағы сотына («БИС») хабарламасыз жүгінген. № AIFC-C/CFI/2022/0023 іс бойынша 2022 жылғы 7 желтоқсандағы шешіммен және бұйрықпен сот өтінішті келесі ережелерде қанағаттандырды:

«2. Төрелік шешімді зерделеп, мәлімдеме негізді деген пікірге келдім. Тиісінше, осы арқылы бұйырамын:

Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрлігі «Фирма 800» ЖШҚ-ға:

(1) 27 747,14 (жиырма жеті мың жеті жүз қырық жеті АҚШ доллары және он төрт центі) көлеміндегі қарызды;

(2) Төрешінің қызметтері үшін 1,000 (бір мың) АҚШ доллары көлеміндегі шығыстарды;

(3) өкілдерге жұмсалған 1,800 (бір мың сегіз жүз) АҚШ доллары көлеміндегі шығыстарды

2023 жылғы 6 қаңтар, жұма, Астана қ. уақыты бойынша сағат 18:00-ден, яғни осы шешім мен бұйрық шығарылған күннен бастап 30 күн кейін уақыттан кешіктірмей төлесін.

3. Жауапкерге осы Бұйрық қолына табысталғаннан кейін 14 күн ішінде оның күшін жою туралы өтініш беру құқығы беріледі.»

2. Егер Министрлік БИС-тің бұйрығын даулағысы келген болса, онда осы Бұйрықтың 3-тармағында берілген «өтініш беру құқығына» сәйкес, бұйрықтың күшін жою туралы өтінішпен БИС-ке жүгіну тиісті қадам болар еді. Бұл АХҚО Соты қағидаларының 27-бөлігінің II бөліміндегі (Төрелік шешімдерді мойындау және орындау) процестік ережелерге сәйкес келеді. Атап айтқанда, 27.44 қағидасында «хабарлаусыз шығарылған Бұйрық тапсырылғаннан кейін 14 күн ішінде немесе Сот белгілей алатын басқа мерзім ішінде: (1) жауапкер бұйрықтың күшін жою туралы өтініш бере алады; және (2) төрелік шешім: (а) осы мерзім аяқталғанға дейін; немесе

(б) осы мерзім ішінде жауапкер берген кез келген өтініш түпкілікті шешілгенге дейін орындалмайды» деп көзделген.

3. Алайда Министрлік басқа процестік жолды таңдады. 2022 жылғы 23 желтоқсанда тапсырылған апелляция беруші хабарламасымен ол АХҚО Апелляциялық сотына БИС-тің Бұйрығына апелляция беруге рұқсат сұрап жүгінді. Дәл осы өтініш қазір Соттың қарауында.
4. Министрлік таңдаған процестік жол БИС бұйрығымен және АХҚО Сотының қағидаларымен көзделген жолдан өзгеше ғана емес, сонымен қатар оның нақты практикалық кемшіліктері де бар.
5. Біріншіден, АХҚО Соты қағидаларының 29.4 қағидасына сәйкес, егер апелляциялық сот немесе төменгі сот басқаша билік етпесе, апелляция төменгі соттың шешімін тоқтата тұру ретінде қолданылмайды; демек, апелляцияға рұқсат алу туралы өтініш те қолданылмайды. Мерзім кейінге қалдырылмаған жағдайда, БИС-тің бұйрығына сәйкес төрелік шешімнің орындалуына ештеңе кедергі болмайды.
6. Екіншіден, апелляцияға беру қосымша қиындықтармен байланысты. АХҚО Сотының қағидаларының 29.6 қағидасында егер апелляциялық сот (1) апелляцияның сәтті болуына нақты мүмкіндіктер бар деп есептесе; немесе (2) апелляциялық шағым қаралуы тиіс тағы бір салмақты себеп бар болса, апелляцияға рұқсат берілуі мүмкін деп көзделген. 29.7 қағидаға сәйкес, апелляцияның сәттілігі төменгі Соттың шешімі (1) дұрыс емес; немесе (2) төменгі Сотта сот ісін жүргізудегі елеулі процестік немесе өзге де бұзушылықтар себебінен әділетсіз болғандығын анықтауға байланысты. Дегенмен де, «хабарланбаған» төрелік шешімді мойындау және орындау туралы өтінішті БИС-тің қарауында тұрған ештеңе жоқ: мұндай процедура АХҚО Сотының қағидаларының 27-бөлігінің II бөлімінде тікелей көзделген. Егер кейіннен осы іс бойынша Бұйрықтың шарттарына сәйкес бұйрық шығарылса, жауапкерге бұйрық күшіне енгенге дейін оның күшін жою туралы өтініш беру мүмкіндігі берілген жағдайда, әлбетте, әділеттілік пен іс жүргізу заңдылығының талаптары орындалады. Егер жауапкер бұл мүмкіндікті пайдаланбай, алдымен апелляциялық шағым беріп көрсе, онда тіпті Апелляциялық сот апелляциялық шағымды қарауға қабылдаған жағдайда да, жауапкер Сотты осы сотта ұсынылмаған мәселелер негізінде БИС-тің қате жібергеніне сендіру қиын міндетіне кезігуі әбден мүмкін.
7. Алайда, БИС бұйрығының 3-тармағындағы «өтініш беру құқығына» сәйкес күшін жою туралы өтініш берудің орнына, бұл жағдайда апелляциялық шағымдануға рұқсат сұрап жүгіне отырып, Министрлік бұл тармақтың қолданылуын дұрыс түсінбеген болуы мүмкін. Қалыптасқан мән-жайларда мен жоғарыда айтылған ескертпелерді қоя тұрып, Министрліктің апелляциялық шағым беруге рұқсат ету туралы өтінішінің мәнін қазір ұсынылған ережелер БИС-те БИС бұйрығының 3-тармағына сәйкес өтініш бойынша ұсынылғандай және осы Сотта қаралып, қабылданбай тасталғандай қарауды шештім. Мен, алайда, белгілі болатындай, ұсынылған ережелердің ешқандай негізі жоқ деп санаймын.
8. Апелляция берушінің хабарламасында көрсетілген негіздер мынадай:

- (1) Өтініш беруші төрелік іс қозғауға қарсылық білдірілген 2021 жылғы 31 желтоқсандағы хатқа сілтеме жасаған, оған төрелік құрамы өз жауабын немесе құқықтық бағалау бермеді деп мәлімдеп отыр.
 - (2) Шарт бойынша қолданылатын құқық Қазақстан Республикасының құқығы болғаны, Қазақстан Республикасының Азаматтық Кодексінің 386-бабының 3-тармағына сәйкес, егер заңдарда немесе шартта шарттың қолданылу мерзімі көзделсе, осы мерзімнің аяқталуы, шарт бойынша тараптар міндеттемелерінің тоқтатылуына әкеліп соқтыратыны; және бұл жағдайда Шарт ХТО-ға талап қою берілген күні өзінің қолданылуын тоқтатты деп мәлімделеді: Осылайша. Фирма 800-дің ХТО-ға жүгінуге құқығы жоқ болған және іс Астана қаласының мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотында қаралуға жатқан.
 - (3) Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 282-бабының 1-тармағымен Қазақстан Республикасының аумағында міндеттемелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асыру кезінде шетел валютасын пайдалануға Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде айқындалған жағдайларда және шарттарда немесе оларда белгіленген тәртіппен жол берілетіні мәлімделген; алайда төрелік құрамы АҚШ долларымен көрсетілген сомаларды өндіріп алу туралы шешім қабылдаудың құқықтық негізін көрсетпеген.
 - (4) Министрліктің «Фирма 800»-дің қызметтерінен бас тартуының мәнін түсіндіре алатын, Шарт бойынша жұмыс істейтін адамдарды тарту туралы өтінішхат беруден өзінің бас тартуын төрелік құрамының негіздемегені және төрелік құрамы істің егжей-тегжейін білмей тұра, тек «Фирма 800»-дің позициясын ескере отырып қара әділетсіз төрелік шешім қабылдағаны мәлімделген.
9. Министрліктің өтінішіне қосымша, сотта АХҚО Сотының қағидаларының 29.14 қағидасына сәйкес Фирма 800 атынан өтінішке қарсылық білдірілген жазбаша материалдар бар. Министрліктің құжатында ауызша тыңдау өткізу туралы өтініш болғанымен, өтінішті ауызша тыңдау өткізбей-ақ қағаз жүзінде әділ қарауға болатынына менің көзім жетеді (АХҚО Сотының 29.16-29.17 қағидаларын қараңыз).

Тиісті нормативтік-құқықтық база

10. АХҚО Төрелік Регламентінің 45-бабына сәйкес, төрелік шешім АХҚО шеңберінде міндетті деп танылады және АХҚО Сотына берілген жазбаша өтініш бойынша осы баптың ережелері мен 46 және 47-баптардың ережелері ескеріле отырып, АХҚО шеңберінде орындалады. 47(1) бап мойындаудан немесе мәжбүрлеп орындаудан бас тарту үшін шектеулі негіздерді белгілейді. Олардың Министрліктің осы мәлімдемесіне қатысты болуы мүмкін жалғыз нәрсе - «төрелік келісім оны Тараптар бағындырған заң бойынша жарамсыздығында» болып табылады (47(1)(а)(і) бап). Бұл да, қандай да болмасын басқа негіздеме де соттың төрелік шешімді немесе мәні бойынша шешімді қайта қарауына, ол фактілер немесе төреші өз құзыретінің шегінде шығарған құқық болса да, мүмкіндік бермейді. Осыған байланысты ереже 44-баптың төрелік шешімнің күшін жою туралы өтінішке қатысты ережелеріне сәйкес қолданылатын ережеге ұқсас, бұл туралы АХҚО Сотының *Aksaystroy-2020 LLP компаниясы Metallinvestatyraru LLP-ға қарсы* № AIFC-C/CFI/2022/0012 іс бойынша шешімін, атап айтқанда 13-17-тармақтарды қараңыз (Лорд Манс, Сот Төрағасы).

2021 жылғы 31 желтоқсандағы қарсылық хаты

11. Министрлік апелляциясының бірінші негізі негізделген 2021 жылғы 31 желтоқсандағы хат апелляция берушінің хабарламасына қоса тіркелмей, Сотқа бөлек түрде, Соттың өтініші бойынша жіберілген. Хат Министрліктің «Фирма 800»-дің төрелік туралы сұрауына жауап болып табылады. Ол негізінен Министрліктің «Фирма 800»-дің талаптарын Шарт тиісті түрде орындалмағандықтан және Шарттың мақсаттарына қол жеткізілмегендіктен қабылдамай тастауға құқығы бар деген дәлелдерден тұрды. Министрлік бұл аргументтерді төрелік құрамы алдында қорғаған шамада, оларды төрелік құрамы шешімде көрсетілген себептерге байланысты қабылдамай тастаған; және төрелік құрамының істің мәні бойынша шешімі Соттың қайта қарауына жатпайды. Шартты бұзу кезінде тараптардың міндеттемелерін тоқтату туралы аргументтер төрелік келісімнің жарамдылығына қатысты болуы тиіс шамада да бұл мәселе апелляцияның екінші негізі шеңберінде төменде қаралады. Қалай болғанда да, төрелік құрамының бұл хатқа бөлек сілтеме жасауының қажеттігі жоқ болды.

ХТО-ға жүгіну құқығы бар ма

12. Министрліктің екінші негізі, егер қазақстандық заңнамаға сәйкес тараптардың Шарт бойынша міндеттемелері шарттың қолданылу мерзімінің (немесе «шарттың қолданылу мерзімінің») аяқталуына байланысты тоқтатылса, онда шарттың төрелікке қатысты ережелері бұдан былай қолданылмайды деген болжамға негізделеді. Алайда, бұл құқықтық позицияны дұрыс түсіндірмейді.
13. Тараптар арасындағы шарттың 49.1-тармағында «Тараптар арасындағы осы Келісімшарт бойынша немесе осы Келісімшартқа қатысты бейбіт жолмен реттеуге келмейтін Кез келген дауды Тараптардың кез келгені КАШ-та көзделген тәртіппен төрелік қарауға бере алатыны» көзделген. «КАШ» деп Келісімшарттың арнайы шарттары түсінілді. Келісімшарттың арнайы шарттарының тиісті ережелерінде былай делінген:

«Келіспеушіліктер төменде келтірілген ережелерге сәйкес төрелік талқылау жолымен шешіледі: осы Шарттан немесе онымен байланысты туындайтын, соның ішінде осы Шарттың болуына, жарамдылығына, түсіндірілуіне, орындалуына, бұзылуына немесе тоқтатыла тұруына қатысты кез келген, шарттық немесе шарттан тыс дау, келіспеушілік, айырмашылық немесе талап ХТО Тіркеушісіне жіберілген төрелік туралы сұрау жасалған күні қолданыста болған, осы ескертпеге енгізілген ХТО төрелік және медиация қағидаларына сәйкес «Астана» халықаралық қаржы орталығының Халықаралық төрелік орталығы (ХТО) әкімшіліктендіретін төрелікке беріледі және төрелікте түпкілікті шешіледі.

...

Төрелік орны - Қазақстан Республикасы. Қолданылатын құқық төрелік етілетін жердің құқығы болып табылады.»

14. Шарт ережесінің қолданылуын бірдей дерлік терминдермен Сот Қазақстан Республикасының *Денсаулық сақтау министрлігі «Success K» жауапкершілігі шектеулі серіктестігіне қарсы №AIFC-C/CFI/2021/0008* істе қарады, оның тарапы да осы Министрлік болды. Бұл істе Сот

Қазақстан Республикасының Төрелік туралы Заңы сақталмауына байланысты төрелік келісімнің жарамсыз екендігі туралы Министрліктің дәлелін қабылдамай тастады. Бұл жерде егжей-тегжейлі пайымдау қайталанбайды, бірақ мәселенің мәнін Сот шешімінің 26-тармағынан көруге болады (Лорд Манс, Сот Төрағасы):

«Егер 49 Арнайы шартты оқысақ, тараптар кез келген дауларды Қазақстан Республикасында орналасқан АХҚО-ның юрисдикциясы шеңберінде ХТО төрелігі жолымен шешуге және мұны АХҚО-ның Төрелік Регламенті мен ХТО қағидаларында қамтылған ХТО төрелік құқығына сәйкес жасауға уағдаласты. ... Осылайша, төрелік құқық барлық мақсаттар үшін АХҚО және ХТО құқығы болып табылады ...».

15. Бұл жағдайда 49 Арнайы шартт ұқсас қолданылады. Төрелікті реттейтін құқық ХТО-ның төрелік құқығы болып табылады. Ол дауды мәні бойынша реттейтін құқықтан (бұл жағдайда – Қазақстан Республикасының құқығы) ерекшеленеді. ХТО-ның төрелік құқығына бағынатын төрелік келісімнің бар болуы тоқтамайды, өйткені ол енгізілген шарттың материалдық-құқықтық ережелерінің қолданылуы тоқтаған; осылайша ХТО да шартқа қатысты болып табылатын талапты қарау юрисдикциясынан айырылмайды. ХТО төрелік және медиация қағидаларының 7-бабы осы позицияны былай сипаттайды:

«7.1. Төрелік соттың өз өкілеттігі шеңберінде, соның ішінде төрелік келісімнің бар болуына, жарамдылығына немесе қолданылу аясына қатысты кез келген қарсылықтар бойынша шешімдер шығаруға құқығы бар.

7.2. Шарттың бір бөлігі болып табылатын төрелік келісім шарттың басқа талаптарына тәуелді емес келісім ретінде қаралуы тиіс. Төрелік соттың шарттың жарамсыз болып табылатындығына қатысты шешімі міндетті түрде төрелік келісімнің жарамсыздығына әкелмейді және Төрелік соттың өкілеттік аясы, шарттың жарамсыз деп танылуына байланыссыз, өзгеріссіз қалады.

7.3 Төрелік соттың ешқандай өкілеттіктері жоқ деген кез келген қарсылық барынша қысқа мерзім ішінде және талап қою бойынша жазбаша қарсылықта немесе қарсы талап қою бойынша жазбаша қарсылықта көрсетілгеннен кешіктірілмей ұсынылуы тиіс.»

Бұл ереже 2017 жылғы АХҚО Төрелік Регламентінің 26-бабының төрелік құрамының өз юрисдикциясына қатысты шешім шығару құзыретіне қатысты ережелерін көрсетеді.

16. Бұдан шығатыны, бұл істе төрелік құрамы «Фирма 800»-дің қойған талабын қарау үшін юрисдикцияға айқын түрде ие болған. Оның үстіне, бұл мәселе менің шешімім үшін қажет болмағанымен, Министрліктің юрисдикцияға қатысты қарсылықтары, Министрлік оларды 7.3 қағидамен белгіленген мерзімде жарияламағанын және, керісінше, төрелік талқылауға белсенді қатысқанын ескере отырып, тым кеш ұсынылған.

Соманы АҚШ долларымен көрсетуге Арбитраж құрамының құқығы болды ма

17. Фирма 800-дің Министрлікке қойған есепшоттары және оның ХТО-ға сұрау салуы АҚШ долларымен көрсетілді. Мен төрелік шешімнен сол кезде Министрлік бұндай тәсілдің

негізсіздігі туралы мәселе көтерді деп болжауға мүмкіндік беретіндей ештеңе таппай отырмын. Сонымен қатар, «Фирма 800» атынан берілген жазбаша ұсынымдарда назар аударылған «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының 2018 жылғы 2 шілдедегі № 167-VI Заңының 6-бабының 2-тармағында резиденттер мен бейрезиденттер арасындағы валюталық операциялар ұлттық және (немесе) шетел валютасында жүзеге асырылатыны көзделген. «Фирма 800» Украина заңнамасына сәйкес тіркелген шетелдік компания болғандықтан бейрезидент болып табылатыны себепті, бір қарағанда, Қазақстан Республикасының заңнамасы бойынша төрешінің АҚШ долларымен көрсетілген сомаларды өндіріп алу туралы бұйрық шығаруы үшін барлық негіздер бар. Оның бұл мәселені түсіндіруінің қажеті болмады. Қалай болғанда да, бұл мәселе шешімнің жарамдылығына емес, Сот қайта қарай алмайтын шешімнің мәніне қатысты болып табылады.

Министрліктің белгілі бір куәгерлерді шақыруына рұқсат беруден бас тарту

18. Министрліктің төртінші негізі төрешінің Министрлік төреліктің қорытынды тыңдауы барысында берген Фирма 800-дің Шарт бойынша өз міндеттерін орындауына қатысты айғақтар беру үшін тиісті Жобаны басқару тобының бұрынғы қызметкерлерін куәгер ретінде шақыру жөніндегі өтінішхатын қабылдамауына қатысты. Төреші бұл мәселені төрелік шешімнің 40-56-тармақтарында қарастырып, өтінішхатты қанағаттандырудан бас тартудың себептерін (өтініш берудің кеш мерзімін қоса) егжей-тегжейлі түсіндірген. Төреші, сонымен бірге, ХТО төрелік және медиация қағидаларының 13.4, 14.1, 14.3 және 20.2-баптарын назарға ала отырып, осы қабылданған шешімін қабылдай алғаны анық. Қалай болғанда да, бұл мәселе тағы да шешімнің жарамдылығына емес, Сот қайта қарай алмайтын шешімнің мәніне қатысты болып табылады.

Қорытынды

19. Апелляцияның сәттілікке жету мүмкіндігі жоқ және апелляция қаралуы тиіс басқа салмақты себептер де жоқ. Сондықтан апелляцияға рұқсат алу туралы өтініш қабылданбайды.

Сот қабылдады,

Сэр Стивен Ричардс
Судья, АХҚО Соты

Өкілдік ету:

Талап қоюшының атынан заңгер Сержан Омаров мырза өкілдік етті, Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрлігі, Астана қаласы, Қазақстан.

Жауапкердің атынан Равиль Кассильгов мырза өкілдік етті, Tukulov & Kassilgov Litigation ЖШС-дағы серіктес, Астана қаласы, Қазақстан.